

آرتور شوپنهاور

ریشہ‌ی چہارگان اصل دلیل کافی

ترجمہ‌ی رضا ولی یاری

www.ketab.ir

نشر مرکز

**On The Fourfold Root of
the Principle of Sufficient Reason**
Arthur Schopenhauer

ریشه‌ی چهارگان اصل دلیل کافی

آرتور شوپنهاور

ترجمه از آلمانی به انگلیسی: ای. اف. جی. پاین

ترجمه از انگلیسی: رضا ولی‌یاری

ویرایش: تحریریه‌ی نشر مرکز

طرح جلد: ابراهیم حقیقی

چاپ اول ۱۳۹۲، شماره‌ی نشر ۱۱۰۴، ۱۸۰۰ نسخه، چاپ سعدی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۳-۲۱۴

نشر مرکز: تهران، خیابان دکتر قاسمی، رویه‌ی هتل لاله، خیابان باباطاهر، شماره‌ی ۸

تلفن: ۸۸۹۷۰۴۶۳-۳ فاکس: ۸۸۹۶۵۱۶۹

Email: info@nashr-e-markaz.com

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این ترجمه برای نشر مرکز محفوظ است.

تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله: فتوکپی، الکترونیکی،

ضبط و ذخیره در سیستم‌های یازیابی و بخش بدون دریافت مجوز کپی و پبلی از ناشر ممنوع است.

این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

Schopenhauer, Arthur	شوپنهاور، آرتور، ۱۷۸۸-۱۸۶۰ م	سرشناسه:
----------------------	------------------------------	----------

عنوان و نام پدیدآور:	ریشه‌ی چهارگان اصل دلیل کافی / آرتور شوپنهاور؛ ترجمه از آلمانی به انگلیسی: ای. اف. جی. پاین؛	
----------------------	--	--

ترجمه‌ی رضا ولی‌یاری	شازده، ۲۰۸ ص.	مشخصات ظاهری:
----------------------	---------------	---------------

عنوان اصلی:	Über die vierfache Wurzel des Satzes vom zureichende Grunde, 1974	یادداشت:
-------------	---	----------

کتاب حاضر از متن انگلیسی اثر تحت عنوان		
--	--	--

"On The Fourfold Root of the Principle of Sufficient Reason"		
--	--	--

به فارسی برگردانده شده است.

واژه‌نامه / کتاب‌نامه / نمایه

دلیل کافی - اراده

موضوع:

شناسه افزوده:	پاین، ای. اف. جی.، ۱۹۸۳-۱۸۸۵ م، مترجم. Payne, E. F. J.، ولی‌یاری، رضا، ۱۳۶۱- . مترجم	
---------------	--	--

رده‌بندی کنگره:	۲ ف / B ۳۱۲۳	
-----------------	--------------	--

رده‌بندی دیویی:	۱۳۱	
-----------------	-----	--

شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی:	۳۳۱۲۹۹۵	
-------------------------	---------	--

فهرست

مقدمه‌ی نویسنده		یازده
مقدمه‌ی مترجم		چهارده

فصل یکم مقدمه

۱. روش		۱
۲. کاربرد آن در مورد فعلی		۲
۳. مزیت این تحقیق		۳
۴. اهمیت اصل دلیل کافی		۴
۵. خود اصل		۴
پی‌نوشت		۵

فصل دوم

خلاصه‌ی عمده‌ی نکات پیش‌تر گفته‌شده راجع به اصل دلیل کافی		
۶. نخستین بیان این اصل و تمایز دو فقره از معانی آن		۷
۷. دکارت		۱۰
۸. اسپینوزا		۱۳
۹. لایب‌نیتس		۱۸
۱۰. وُلف		۱۹
۱۱. فلاسفه‌ی میان وُلف و کانت		۲۰

۱۲. هیوم ۲۱
۱۳. کانت و مکتب وی ۲۲
۱۴. در باب براهین این اصل ۲۴
- پی‌نوشت ۲۶

فصل سوم

نارسایی شروح قبلی و پی‌ریزی شرحی تازه

۱۵. مواردی که مشمول مصادیق پیش‌تر محرز شده برای این اصل نمی‌شوند ۳۱
۱۶. ریشه‌ی اصل دلیل کافی ۳۲
- پی‌نوشت ۳۴

فصل چهارم

در باب طبقه‌ی نخست اعیان برای ذهن، و صورتِ
حاکم اصل دلیل کافی در آن طبقه

۱۷. شرح کلی این طبقه‌ی اعیان ۳۵
۱۸. چکیده‌ی تحلیل استعلایی واقعیت تجربی ۳۵
۱۹. حضور بی‌واسطه‌ی تصورات ۳۷
۲۰. اصل دلیل کافی ضرورت [یا شدن] ۴۰
۲۱. ماهیت پیشینی مفهوم علیت. ماهیت عقلی ادراک شهودی تجربی. فاهمه ۵۶
۲۲. در باب عین بی‌واسطه ۹۰
۲۳. استدلال‌هایی علیه برهان کانت در خصوص ماهیت پیشینی مفهوم علیت ۹۱
۲۴. در باب استفاده‌ی نامناسب از قانون علیت ۹۹
۲۵. زمان تغییر ۱۰۰
- پی‌نوشت ۱۰۴

فصل پنجم

در باب طبقه‌ی دوم اعیان برای ذهن، و صورتِ
حاکم اصل دلیل کافی در آن طبقه

۲۶. تبیین این طبقه از اعیان ۱۰۹
۲۷. کاربرد مفاهیم ۱۱۳

۱۱۴	۲۸. نماینده‌های مفاهیم. قوه‌ی حکم
۱۱۷	۲۹. اصول دلیل کافی شناختن
۱۱۸	۳۰. صدق منطقی
۱۱۹	۳۱. صدق تجربی
۱۲۰	۳۲. صدق استعلایی
۱۲۰	۳۳. صدق فرامنطقی
۱۲۲	۳۴. قوه‌ی تمیز
۱۴۳	پی‌نوشت

فصل ششم

در باب طبقه‌ی سوم اعیان برای ذهن، و صورت

حاکم اصل دلیل کافی در آن طبقه

۱۴۵	۳۵. تبیین این طبقه از اعیان
۱۴۶	۳۶. اصل دلیل کافی و وجود
۱۴۷	۳۷. زمینه یا دلیل وجود در مکان
۱۴۸	۳۸. زمینه یا دلیل وجود در زمان. حساب
۱۴۸	۳۹. هندسه
۱۵۵	پی‌نوشت

فصل هفتم

در باب طبقه‌ی چهارم اعیان برای ذهن، و صورت

حاکم اصل دلیل کافی در آن طبقه

۱۵۷	۴۰. تبیین کلی
۱۵۷	۴۱. ذهن شناسایی و عین
۱۵۹	۴۲. ذهن اراده‌ورزی
۱۶۰	۴۳. اراده‌ورزی. قانون انگیزش
۱۶۲	۴۴. تأثیر اراده بر شناخت
۱۶۳	۴۵. حافظه
۱۶۶	پی‌نوشت

فصل هشتم ملاحظات و نتایج کلی

۴۶. ترتیب دستگامند ۱۶۷
۴۷. رابطه‌ی زمانی میان زمینه و نتیجه ۱۶۸
۴۸. عامل زمینه‌ها و دلایل ۱۶۹
۴۹. ضرورت ۱۷۰
۵۰. رشته‌ی زمینه‌ها و نتایج ۱۷۱
۵۱. هر علمی از یکی از صورت‌های اصل دلیل کافی بیش از دیگر صورت‌ها
رهنمود می‌گیرد ۱۷۳
۵۲. دو نتیجه‌ی عمده ۱۷۴
- پی‌نوشت ۱۷۷

ضمیمه

- در باب بینایی ۱۷۹
- پی‌نوشت ۱۹۳
- کتاب‌شناسی ۱۹۵
- واژه‌نامه ۱۹۹
- نمایه ۲۰۳

مقدمه‌ی نویسنده

این رساله درباره‌ی مبادی فلسفه ابتدا در ۱۸۱۳ منتشر شد و بابت آن مدرک دکتری گرفتم، و بعد بنیان کل دستگاه‌ام شد. به همین دلیل و چون به مدت چهار سال و بدون اطلاع من منتشر نشده بود، لازم است مجدداً منتشر شود.

اکنون انتشار دوباره‌ی این کتاب قدیمی با همه‌ی معایب و اشکال‌هایش به نظرم توجیه‌ناپذیر خواهد بود. چون فکر می‌کنم در نخواهد بود زمانی که دیگر قادر به تصحیح آن نباشم. ولی، دوران تأثیرگذاری واقعی من تنها با گذر زمان فرا خواهد رسید و مطمئن‌ام که این دورانی طولانی خواهد بود، چون سخت به این جمله‌ی سنکا معتقدم که: «گرچه حسد همه‌ی کسانی را که پیرامون‌ات زیسته‌اند به سکوت واداشته، ولی از راه خواهند رسید آنان که بی‌غرض و سوءنظر به داوری بنشینند»^۱ از این رو آنچه از عهده‌ام بر می‌آمده برای اصلاح اثر دوران جوانی‌ام انجام داده‌ام، و با توجه به کوتاهی و نامطمئن بودن زندگی، فکر می‌کنم به ویژه مایه‌ی خوشبختی است که در شصت‌سالگی‌ام فرصتی دست داده تا آنچه را در بیست‌وشش سالگی نوشته‌ام تصحیح کنم.

حال در این رابطه قصد من این بود که با جوانی‌ام مدارا کنم و تا جای ممکن بگذارم حرف‌اش را بزنند، و حتی فریاد برآورد. اما هرگاه مطلب نادرست یا زائدی

به زبان می‌آورد، یا حتی از بهترین مطالب غفلت می‌ورزید، مجبور بودم رشته‌ی بحث‌اش را پاره کنم. این اتفاق بارها افتاده، و خواننده این طور به نظرش خواهد رسید که گویی دارد به سخنان پیرمردی گوش می‌سپارد که کتاب مرد جوانی را می‌خواند و بارها آن را به زمین می‌گذارد تا غرق نظرات خودش در باب موضوع شود.

سخت نیست فهمیدن این که کتابی که بدین شیوه و پس از مدتی بسیار طولانی تصحیح می‌شود، هرگز نمی‌تواند به یکپارچگی و نتیجه‌گیری‌ای دست یابد که تنها در آن آثاری یافت می‌شود که یک مرتبه و یک جا منتشر می‌شوند. حتی در سبک و سیاق تعبیر نیز، تفاوتی قطعی پدیدار می‌شود که بی‌شک خواننده‌ای بصیر در خواهد یافت که آیا آن چه می‌خواند نوشته‌ی پیرمردی است یا نوشته‌ی مردی جوان. چون، البته، تفاوت زیادی است میان لحن بی‌تعصب و آرام جوانی که هنوز آن قدر ساده هست که جداً باور داشته باشد همه‌ی آنانی که به فلسفه مشغول‌اند تنها در پی حقیقت‌اند، و در نتیجه به هر مدافع حقیقت خوشامد می‌گویند و مطمئناً جانب او را می‌گیرند. و لحن استوار و آهنگ‌ها تا حدی گزنده‌ی پیرمردی که در نهایت ناگزیری کشف کرده که میان چه جماعت کاسب‌پیشه و فروتن و شریفی گیر کرده، و اهداف واقعی این جماعت چیست در واقع، اگر گاهی پیرمرد از خشم منفجر شود، خواننده‌ی منصف و دلسوز او را سرزنش نخواهد کرد. مگر تاکنون ندیده‌ایم چه می‌شود وقتی افرادی که ادعا می‌کنند هدف‌شان حقیقت است همواره تنها مقاصد رئیس و مافوق‌شان را در نظر داشته‌اند، و در مقابل، *e quovis lingo Mercurius* حتی گریبان فیلسوفان بزرگ را هم بگیرد، و به این ترتیب شاید مهوعی چون هگل بی‌هیچ شبهه فیلسوفی بزرگ لقب داده شود؟ همین می‌شود که فلسفه‌ی آلمانی با سیل تحقیر و سرزنش مواجه می‌شود، و ملل دیگر سخره‌اش می‌کنند، و از دایره‌ی علوم حقیقی بیرون‌اش می‌اندازند. همچون فاحشه‌ای که برای حق‌الزحمه‌ای شرم‌آور امروز خود را به فلان کس می‌فروشد، و فردا به بهمان کس. اذهان نسل حاضر و دانشجویان به وسیله‌ی خزعبلات هگلی تباه شده؛ و دانشجویان عاجز از تفکر و تحقیق شده شکار ماتریالیسم سطحی‌ای می‌شوند که از تخم سوسمار سر برآورده است. خوشا به حال‌شان! برسیم به کار خودمان.

بنابراین، خواننده باید تفاوت لحن را تحمل کند، چون در این کتاب نتوانسته‌ام،

همچون اثر اصلی‌ام، الحاقات بعدی را به طور مجزا ارائه کنم. به‌علاوه، برای خواننده مهم نیست که من کدام مطلب را در بیست‌وشش سالگی نوشته‌ام و کدام را در شصت سالگی. برعکس، تنها موضوع با اهمیت این است که کسانی که می‌خواهند برداشتی درست و جای پای محکم و بینشی روشن نسبت به مفاهیم بنیادین هرگونه فلسفه‌ورزی داشته باشند، در این چند صفحه با اثر کوچکی مواجه شوند که بتوانند چیز درست و متقن و دقیقی از آن یاد بگیرند؛ و امیدوارم که این گونه باشد. ترتیب فعلی بعضی از بخش‌ها حتی نظریه‌ی موجزی در باب کل قوه‌ی شناخت در اختیارمان می‌گذارد. و هنگامی که از اصل دلیل کافی پیروی کنیم، این نظریه موضوع را از منظری تازه و جالب توجه به نمایش می‌گذارد. ولی در آن صورت مکمل آن دفتر اول جوان همچون اراده و تصور و فصول مربوط به آن در جلد دوم، و نیز نقد فلسفه‌ی کانتی در انتهای جلد اول همان کتاب خواهد بود.

فرانکفورت

سپتامبر ۱۸۴۸

مقدمه‌ی مترجم

این اثر کلاسیک در اصل رسالهی دکترای شوپنهاور بوده و به همین جهت قطعاً بیش از آن که برای علاقه‌مندان به کلمات قصار و سخنان نفوذ و عبارات بدیع شوپنهاور جالب باشد به درد کسانی می‌خورد که در نوشته‌های او به مباحث انتزاعی‌تر و فلسفی‌تر علاقه دارند و به طور حرفه‌ای و جدی پی‌گیر مطالعه‌ی فلسفه‌ی شوپنهاور هستند. خود شوپنهاور می‌گوید این رساله مقدم بر اثر اصلی او، کتاب معظم جهان همچون اراده و تصور، است و باید پیش از آن خوانده شود. این گفته تا حدی درست است چون اصل دلیل کافی یکی از مفاهیم کلیدی در نیمه‌ی تصور محور دستگاه فلسفی شوپنهاور است و کتاب حاضر شرح این اصل در چهار صورت بنیادین‌اش است.

ممکن است مطالعه‌ی کتاب در آغاز دشوار و مطالب سخت فهم و غامض به نظر برسند ولی پس از خواندن چند صفحه این مشکل برطرف می‌شود. البته از آن‌جا که شوپنهاور همواره بر ساده‌نویسی تأکید دارد و سخت‌ترین مطالب و موضوعات فلسفی را به ساده‌ترین و قابل فهم‌ترین شکل ممکن بیان می‌کند باید این مسئله را به حساب دشواری موضوع مورد بحث گذاشت، چون به هر حال باید پذیرفت برخی مطالب به قدری دشوار و دیرهم‌م‌اند که حتی اگر به قلم شوپنهاور و نثر خوش‌خوان او هم نوشته شوند باز پی‌بردن به کنه آن‌ها و دریافتن ارتباط‌شان نیازمند صرف وقت و زحمت خود خواننده است.

این ترجمه‌ی فارسی از روی برگردان انگلیسی ای. اف. جی. پاین صورت گرفته است. البته دو ترجمه‌ی انگلیسی دیگر نیز از کتاب وجود دارد که بنده به یکی از آن‌ها دسترسی داشتم و بعضاً به آن مراجعه کرده‌ام ولی قطعاً موثق‌ترین و معروف‌ترین ترجمه‌ی رساله‌ی ریشه‌ی چهارگان اصل دلیل کافی، همچون دیگر آثار شوینهار، ترجمه‌ی جناب پاین است. متن فارسی را آقای حسن افشار بازرینی و ویرایش کرده‌اند که صمیمانه از ایشان متشکرم. خاتمه‌ی سخن‌ام نیز تشکر دیگری است از دوستان و همکاران در نشرمرکز که بدون تلاش و مساعدت‌شان چاپ و انتشار کتاب به شکلی که ملاحظه می‌کنید هرگز برای‌ام میسر نمی‌بود.